

דברי אלוקים חיים מפ"ק כ"ק רבינו יצחק דוד גרוסמן שליט"א - פרשת וישלח

א.

'ותרי"ג מצוות שמרתי' ע"י שהיה כגר בעולם-עם לבן גרתי'

מעשיו אלא ששלח לשכך כעסו ולבטל חמתו מעליו שאין לו סיבה לרדוף אותו על הברכות. ואילו לפי הפירוש השני שתרי"ג מצוות שמרתי הרי כוונת יעקב להודיע לעשיו שאינו מפחד וירא ממנו, אלא אדרבה הרי הוא חזק בעצמו וישיש כגבור לרוץ אורח כיון ששמר תרי"ג מצוות, ולטובתו של עשיו שלא יתגרה בו. ולא מסתבר לומר שרש"י כתב שני פירושים החלוקים זה מזה בביאור הכתוב (מבלי לציין זאת).

אלא שבאמת ניתן לאמר, ששני הפירושים משלימים זה את זה, שאכן כוונת יעקב היתה להודיע לעשיו הרשע שאינו ירא ממנו מאחר ששמר את מצוות התורה בבית לבן הרשע ובודאי הקב"ה יגן עליו ולא יעזבנו. אלא שאם תשאל ותתמה כיצד אכן היה בכוחי לשמור ולקיים את המצוות בבית לבן הרשע, ושלא ללמוד ממעשיו הרעים. על כך פירש רש"י 'לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר', ועומק הכוונה היא,

בתחילת הפרשה נאמר (לב, ד-ה) וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום, ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה. ופירש רש"י, 'גרתי' - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני (לעיל כז כט) 'הוה גביר לאחיך', שהרי לא נתקימה בני. דבר אחר 'גרתי' בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים. ונמצא שרש"י מפרש לשון גרתי בב' אופנים, א, מלשון גר, ב, מלשון תרי"ג.

ולכאורה שני פירושים אלו סותרים זה את זה בהבנת תכלית ומטרת יעקב אבינו בשליחת דברים אלו לעשיו אחיו. שלפי הפירוש הראשון שלא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, מבואר שבא יעקב לומר לעשיו שאינך כדאי לשנוא אותי, שלא נתקיימו בי הברכות, וכלומר שיעקב נתיירא

שכל ענייני עולם הזה והעשירות הגדולה שבה נתברכתי על ידי יצחק אבינו לא היה להם חשיבות בעיני ולא תפסו מקום אצלי, אלא רק בדרך עראי. כי העיקר והתכלית הנצחי הוא עולם הבא, וירידת האדם לעולם הזה אינו אלא כדי להכין עצמו לעולם הבא, ויעקב אבינו הכיר היטב שעולם הזה אינו אלא עולם שחולף וכפרוזדור לפני הטרקלין, וכשנמצא בעולם הזה אינו אלא בחינת גר ולא כתושב הנמצא במקומו. וכשאדם יודע וברור לו בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו את התפקיד והמטרה שלשם כך נשלח לעולם הזה וידע אפסיות העולם הרי נקל בעיניו לעזוב כל מחמדי עולם הזה, ולהרבות בלימוד התורה ובעשיית המצוות, כי זה עיקר החיים, ושאר ענייני עולם הזה אינם אלא כדבר הטפל שנועדו לקיום הגוף ותו לא.

המוסר נפשו על קידוש השם נעשה לו ניסים

למעלה מדרך הטבע

אמנם עדיין צריך להתבונן, בפירוש השליחות של יעקב לעשיו, שלכאורה היה עדיף ליעקב שלא לשלוח שליחים לעשיו, בכדי שיחשוב עשיו שבזמן ששהה יעקב בבית לבן הרשע למד ממעשיו הרעים עד שנעשה לגבור ואיש מלחמה, שקנה את כל תכסיסי הקרב ועריכת מלחמה, וממילא היה מפחד עשיו להרע לו שהרי ביכולתו להשיב לו כגמולו הרע ולשלם לו שבעתיים. אולם עתה, לאחר ששלח לו שלא למד ממעשי לבן

מאומה, ועדיין עומד בצדקותו כבראשונה, והרי הוא איש תם יושב אהלים, אם כן ודאי ניתן להתגרות בו שהרי אינו יכול להשיב מלחמה, ויכול עשיו לנצח אותו בזמן מועט ובנקל. ואם כן מדוע שלח יעקב לומר לעשיו דברים אלו, שאין בהם אלא עידוד לעשיו לערוך עמו מלחמה.

וביאור הדברים הוא, על פי מה שפירש רבינו אור עינינו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע בלשון הכתוב בתהילים (קכא, ה) 'השם צילך', שהקב"ה נוהג עם האדם כדמיון וכדוגמת הצל שעל הארץ, שכשם שכפי הילוך האדם כן משתקף הצל [וכגון, אם מרים ידו מעל לראשו, אזי נראה בצל דמות אדם שידו למעלה], כך היא הנהגת הקב"ה, שאם האדם מרחם על הזולת אזי אף מן השמים מרחמים עליו, וכן בכל ענין ובכל מידה, כאשר עשה כן יַעֲשֶׂה לו. והאיש העובד את השי"ת למעלה מכוחותיו ושלא כדרך הטבע, אף הקב"ה משיב לו מידה כנגד מידה ועושה לו ניסים שלא כדרך הטבע. ועל פי זה מבואר היטב שליחות יעקב לעשיו, שהודיע לו שהיות ועבד את הבורא ית"ש למעלה מדרך הטבע, שלמרות שהיה בבית לבן הרשע עשרים שנה ואף לבן רימה אותו והחליף משכורתו עשרת מונים [וכפי שפירש רש"י (לא, ז) 'למדנו שהחליף תנאו מאה פעמים'], מכל מקום עמד יעקב שלימתא בצדקותו וביושר לבבו והחזיק בנאמנותו במסירות נפש כמו שאמר ביום אכלני חורב וקרח בלילה ולא למד כלל ממעשיו הרעים, אם כן בודאי אף

הקב"ה יגן עלי וישמור אותי שלא תוכל להזיק לי
אפילו בציפורן קטנה, וכמבואר שהקב"ה נוהג
כדרך הנהגת האדם.

וכך מפורש בגמ' (ברכות כ.) אמר ליה רב פפא
לאביי מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא
ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא וכו', אמר
ליה קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם
אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם. [שאל רב
פפא את אביי, במה השתנו הראשונים שזכו
שיתרחש עימהם ניסים, ומדוע אנו איננו זוכים
שיארע לנו ניסים, השיב לו אביי הראשונים היו
מוסרים עצמם על קדושת השם על כן נעשו להם
ניסים, ואילו אנו אין מוסרים עצמנו על קדושת
השם על כן איננו זוכים לניסים]. והרי שכפי
שימסור האדם את עצמו לעבודת השי"ת
במסירות נפש יותר מכפי יכולתו וכוחותיו
הגשמיים ויתעלה מעל טבעו כך יזכה שינהגו עימו
מן השמים. (וכמובן שאין שום רשות לאדם
להתאכזר על נפשו וגופו, וצריך לשמור מאוד
מחולי נפש וגוף, שבזה תלוי כל האדם, רק
שהעיקר לידע לקפוץ ולדלג מעל הקשיים
הטבעיים, והעצלות, והיצר הרע שמונח בגופו
ונפשו של אדם, וכך נהיים צדיק).

מכל מעשה נברא מלאך

מעתה יתבאר היטב מה שמצינו ששלח יעקב
מלאכים לעשיו, וכמו שפירש רש"י מה שנאמר
'וישלח יעקב מלאכים' - מלאכים ממש, שהנהג

ידוע שמכל מעשה מצוה נברא מלאך אחד, ¹ וכך
פירש המהרש"א (מכות י: ד"ה בדרך) מה
שאמרו בגמרא 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין
אותו', שלכאורה היה צריך לומר בדרך שהאדם
רוצה לילך הקב"ה מוליך אותו, ומדוע אמרו
'מוליכין אותו' בלשון רבים. אלא מבאר
המהרש"א בזה"ל: שבכל מחשבה ודיבור ומעשה
האדם הנה הוא בורא מלאך לפי עניינו אם לטוב
אם לרע, ועל כן אמר בדרך שהאדם רוצה לילך
כביכול שהרשות בידי האדם ממנו ית' ב"ה
שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אבל כפי
רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו אותם
המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה שיש
בו. עכ"ל. {

וכפי שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מי"א) העושה
מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד [ולמשל כמו
שהבאנו (בפר' ויצא) ש'מלאך' עולה למנין צ"א
ובגימריא 'אמן', ללמד שכל עניית אמן כהלכתה
נברא על ידה מלאך המליץ טוב], ושלח יעקב
מלאכים אלו שנוצרו ונבראו על ידי כל התרי"ג
מצוות ששמר במחשבה דיבור ומעשה, להראות
לעשיו את כל המלאכים האלו בכדי שיתבונן בכך
ששמר יעקב על המצוות במסירות נפש בבית
לבן הרשע, וממילא מובטח הוא בשמירה
העליונה על ידי הקב"ה, ומלאכים מלווים אותו
להגן עליו, ואין לעשיו יכולת להילחם בו.

ויש להוסיף עוד, שכשם שהיו ליעקב מלאכים
ממש שנוצרו ממעשיו הטובים, הרי כך היו גם

לעשיו הרשע, וכפי שהביא רש"י (פסוק לה) שפירשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר עז, ג) מה שנאמר 'ויאבק איש עמו', שהכוונה לשרו של עשו. אכן אפילו עשיו הרשע יודע להבחין ולהבדיל בין צד הקדושה לצד הטומאה, וברור לו היטב שעל אף שיש לו מלאכים מכל מקום אינו נחשב כלפי יעקב ומלאכיו הקדושים, שהרי מדה טובה מרובה בכמות ובאיכות, וממילא אין בכוחו לנצח אותו במלחמה.

יפה תלמוד תורה עם מידות טובות

והנה עלינו לדקדק בלשונו הקדושה של רש"י שכתב 'עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים', שלכאורה כפל הלשון הוא, שאם תרי"ג מצוות שמרתי פשיטא שלא למדתי ממעשיו הרעים, ומדוע הוצרך רש"י לחזור ולומר 'ולא למדתי ממעשיו הרעים' לאחר שכבר כתב 'ותרי"ג מצוות שמרתי'.

ואפשר לבאר שהנה מלבד קיום תרי"ג המצוות צריך האדם לתקן את מידותיו, שיהא רחום וחנון ובעל לב טוב לגמול חסד עם הבריות, ולהיות בשמחה ובהארת פנים, ומי שאינו בכל מידות טובות הרי הוא פגום עד שכל המצוות שעושה יש בהם חסרון ופגם ואינם מושלמים, ואף המלאכים היוצאים ונבראים ממעשיו אינם מאירים. ומשום כך הוסיף רש"י הק' 'ולא למדתי ממעשיו הרעים', ללמד שלא זו בלבד ששמר על התרי"ג מצוות אף מידותיו נשארו זכים והורים

כבתחילה, ולא למד ממעשיו לבן להיות רע לבריות ברמאות, וחשוך ועצוב ורוגז, ורק על ידי זה היה יכול להטיל מורא על עשיו עם המלאכים ששלח אליו, אבל אם היה ח"ו לומד ממעשיו לבן ומשחית את המידות, אזי לא היה בכח המלאכים ששלח להפיל פחד על עשיו, כי היו המלאכים פגומים וחסרים וחשוכים כתוצאה מהמידות הרעות.

ומעשי אבות סימן לבנים, להרבות בלימוד התורה ובקיום המצוות אפילו מעל דרך הטבע ויותר מכפי היכולת, מתוך ההכרה שאינו אלא 'גר' בעולם הזה, ועיקר החיים הם בעולם הבא, והתפקיד כאן הוא 'התקן עצמך בפרוודור בכדי שתיכנס לטרקלין', ולידע הכח שמכל מצוה ומעשה ושמירת המחדו"מ נברא מלאך שמלוה את האדם תמיד, ובד בבד לשקוד על תיקון המידות הטובות, ועל ידי זה ניצל מכל פגע רע מכל צר ואויב, ולא יהא בכוחו של עשיו הרשע וחיילותיו להרע לנו, אלא הקב"ה ישלח מלאכיו הנבראים מהמעשים הטובים לשמור עלינו בכל דרכינו.

אור השבת: 0772611143

חיזוק יומי: 0772522156

לקבלת הסרטון השבועי שלח 0533130735

